

Susan Wise Bauer

POVESTEA LUMII

ISTORIA PE ÎNȚELESUL COPIILOR

III

ÎNCEPUTUL EPOCII MODERNE

De la Elisabeta I
la Goana după aur

Ilustrații de Jeff West
Hărți de Sarah Park

Traducere din limba engleză de Ioana Avădănei

POLIROM
2023

Cuprins

<i>Introducere</i>	9
Capitolul 1. O lume a imperiilor	11
Capitolul 2. Răscoalele protestante	23
Capitolul 3. Iacob, regele a două țări	35
Capitolul 4. În căutarea Pasajului de nord-vest	47
Capitolul 5. Seniorii războiului din Japonia	59
Capitolul 6. Noi colonii în Lumea Nouă	69
Capitolul 7. Extinderea sclaviei	83
Capitolul 8. Orientul Mijlociu	95
Capitolul 9. Războiul din Apus	107
Capitolul 10. Departe, la răsărit de Europa	117
Capitolul 11. Împărații moguli ai Indiei	127
Capitolul 12. Război, foc și ciumă în Anglia	138
Capitolul 13. Regele Soare	157
Capitolul 14. Ascensiunea Prusiei	164
Capitolul 15. O Lume Nouă în conflict	170
Capitolul 16. Vestul	189
Capitolul 17. Rusia privește către Occident	202

Capitolul 18. Răsăritul și Apusul se ciocnesc	215
Capitolul 19. Englezii în India.	222
Capitolul 20. Orientul imperial.	233
Capitolul 21. Lupta pentru America de Nord	244
Capitolul 22. Revoluție!	257
Capitolul 23. Noua țară.	270
Capitolul 24. Navigând spre sud	282
Capitolul 25. O revoluție sfârșită prost	296
Capitolul 26. Ecaterina cea Mare.	308
Capitolul 27. O lume în schimbare.	321
Capitolul 28. China și restul lumii	332
Capitolul 29. Ascensiunea lui Bonaparte.	341
Capitolul 30. Libertate în Caraibi.	351
Capitolul 31. O altfel de revoltă	359
Capitolul 32. Vestul deschis	370
Capitolul 33. Sfârșitul lui Napoleon.	385
Capitolul 34. Libertate pentru America de Sud.	398
Capitolul 35. Independența mexicană	410
Capitolul 36. Comerțul cu sclavi ia sfârșit	421
Capitolul 37. Zbuciumata Africă.	428
Capitolul 38. Tragedii americane.	438
Capitolul 39. China în derivă.	450
Capitolul 40. Mexic și vecinul său.	456
Capitolul 41. Noua Zeelandă și suveranitatea ei	467
Capitolul 42. Lumea din '49.	476
<i>Anexe</i>	485
<i>Index</i>	495

Portul către Occident al lui Petru

Călătoria lui Petru în Europa a fost un succes. A învățat totul despre țările din Occident. Însă a fost totodată și un eșec, fiindcă nu a izbutit să convingă Anglia și Olanda să i se alătore în războiul împotriva turcilor. Petru deținea portul Azov, dar tot nu putea pătrunde în Marea Mediterană. Iar acum avea optzeci și șase de vase de război și nu aveau unde să navigheze cu ele.

Petru știa că, dacă va continua să lupte cu turcii fără ajutor, probabil că va pierde. Și-a studiat hărțile, căutând o altă cale liberă spre Europa. Dar singurul mod de a-și trimite corăbiile în Europa era să le lanseze pe Marea Baltică.

Din păcate, țărmurile Mării Baltice erau ocupate de Suedia!

Prin urmare, Petru a declarat război Suediei. Vecina Suediei, Danemarca-Norvegia*, i s-a alăturat lui Petru. Odinioară, Danemarca, Norvegia și Suedia fuseseră conduse de un singur rege, dar Suedia se separase și acum devenea tot mai mare și mai puternică – dar și mai lacomă. Poporul din Danemarca-Norvegia spera că, alături de Rusia, va putea împiedica dezvoltarea imperiului suedez.

Petru credea că va învinge Suedia în doar câteva săptămâni. La urma urmei, armata suedeză era condusă de un

* Între anii 1397 și 1814, cele două țări au format o uniune cunoscută și sub numele de Regatul Dano-Norvegian.

rege în vârstă de doar nouăsprezece ani, Carol al XII-lea. Carol era vestit pentru petrecerile lui deșănțate și pentru distracțiile nesăbuite (de pildă, își puna toată curtea să iasă la vânătoare de urși, înarmată doar cu furci de lemn). Petru nu credea că acest băiat gălăgios ar fi capabil să plănuiască și să desfășoare o campanie militară disciplinată.

Dar s-a înșelat și de data aceasta. Războiul său cu Suedia – Marele Război al Nordului – a început în anul 1700 și a durat următorii douăzeci și unu de ani.

Războiul a debutat prost pentru Petru. A început prin a ataca Narva, un oraș suedez de pe țărmurile de est ale Balticii, însă armata sa căra atâtea tunuri și arme de asediu, încât călătoria a durat luni de zile. Între timp, Carol a invadat Danemarca, făcând-o să capituleze de frică. Iar când armata lui Petru a ajuns în cele din urmă la Narva, tunurile nu au funcționat cum trebuia. Praful de pușcă rusesc era atât de prost, încât ghiulelele nu țâșneau din tunuri, ci cădeau pur și simplu pe pământ. Alteori, praful de pușcă lua foc prea devreme și arunca în aer tunurile cu totul.

În timp ce rușii se chinuiau cu tunurile lor, Petru a decis să se întoarcă la Moscova ca să verifice cum se descurca guvernul în absența sa. La numai câteva ceasuri după ce plecase călare, armata rusă a aflat că o oaste suedeză uriașă, condusă de Carol, era la doar zece kilometri de Narva. Într-o învălmășeală fără rost, s-au pregătit de luptă. Dar, tocmai când le-au apărut suedezii în câmpul vizual, un val uriaș de ninsoare s-a prăvălit peste ruși. În acel nor de zăpadă violent și orbitor, rușii n-au reușit să se grupeze și

nici măcar să ia poziție cu fața spre dușman. Cavaleria s-a îndreptat într-o direcție greșită, a căzut în râul Narva din preajmă și s-a înecat. Generalul și ofițerii săi au galopat spre suedezi, străduindu-se să se predea cât mai repede.

Carol al XII-lea a fost încântat de victorie. A poruncit să se bată o medalie pentru a sărbători triumful. Medalia îl înfățișa pe Petru cel Mare dând bir cu fugiții, ținând o batistă la ochii din care îi țâșneau șiroaie de lacrimi.

Armata rusă s-a retras, însă Carol a decis să nu o urmărească. Venea iarna și el știa că armata sa ar putea să moară de frig în pustiurile de gheață ale Rusiei. Așa că soldații suedezi au rămas locului, așteptând să treacă iarna lungă. Între timp, Petru s-a întors ca să-și pregătească propria oaste pentru primăvară. A poruncit să se toarne noi tunuri și să se repare corăbiile. A înrolat alți soldați în armată și i-a instruit să lupte cu arma și baioneta. Când luptele au izbucnit din nou, rușii erau suficient de puternici ca să-i respingă pe suedezi. A urmat un șir de bătălii. Petru cel Mare și-a asumat un rol personal în război, mergând de la un front la altul, conducând atacuri, navigând pe vase de război și chiar dând o mână de ajutor la repararea vaselor din șantierul naval.

În 1702, Petru a reușit în sfârșit să cucerească o mică fortăreață suedeză de pe fluviul Neva, care se vărsa în Marea Baltică. Tot nu putea naviga pe Marea Baltică, bine păzită de marina suedeză. Dar era încredințat că va obține Baltica de la suedezi. Atunci, vasele vor putea naviga de la mica fortăreață Neva spre toată Europa. Malurile fluviului puteau fi „Fereastra spre Occident” a Rusiei.

Așadar, Petru a hotărât să ridice un oraș nou-nouț pe țărmurile Nevei. Și-a numit orașul Sankt-Petersburg, după sfântul său onomastic, Sfântul Petru.

Terenul pe care Sankt-Petersburg avea să fie construit era mlăștinos și noroios, invadat de păsări de apă, trestie și țânțari. Nu erau copaci pentru cherestea, nici pietre pentru fundații. Nu existau alte clădiri – doar noul palat regal al lui Petru, care era de fapt o colibă mică cu trei încăperi, fără sobă și cu pereți șubrezi de lemn, vopsiți ca să arate a cărămidă.

Însă Petru nu s-a descurajat. În închipuirea sa, deja vedea profilându-se la orizont un oraș măreț ca orice alt oraș european. În timp ce războiul cu Suedia se prelungea la nesfârșit, Petru a ordonat ca toți soldații de care se putea lipsi să muncească la ridicarea Sankt-Petersburgului. I-a silit pe țărani și pe prizonierii de război suedezi să lucreze și ei – și îi plătea atât de prost, încât erau nevoiți să fure și să cerșească pentru ca să aibă ce mânca. Lemnul și fiecare piatră au trebuit aduse la Sankt-Petersburg de la mare distanță. Și cum nu existau roabe, muncitorii cărau grămezile de pietre în poala cămășilor lor lungi.

În timp ce Petru construia, Carol al XII-lea își plănuia strategia. La șase ani după ce Petru a început lucrările de la Sankt-Petersburg, Carol a invadat Rusia.

Armata rusă s-a retras. Suedezii i-au fugărit până departe, în Rusia. Dar venise deja toamna și vremea friguroasă era o serioasă amenințare. Soldații lui Carol au început să vorbească în șoaptă despre grozăviile iernii rusești. Va fi așa un frig, își spuneau unii altora, încât păsările vor muri în zbor și se vor prăbuși la pământ ca niște bolovani.

Carol, entuziasmat de perspectiva victoriei, le-a ordonat oamenilor săi să meargă mai departe. Armata rusă a continuat să bată în retragere, până când singurul adăpost disponibil a rămas un orașel înconjurat de ziduri, cu o singură poartă strâmtă.

Apoi, temperatura a scăzut brusc.

Câmpiile rusești au fost lovite de una dintre cele mai geroase perioade din câte s-au cunoscut. Suedezii s-au îndreptat ciorchine spre poarta strâmtă a orașului, dar a durat trei zile ca să treacă întreaga armată prin ea. Între timp, mai bine de trei mii de soldați au murit înghețați. Degerăturile i-au lăsat pe alte mii fără nasuri, urechi sau degetele de la mâini și de la picioare. În tot acest răstimp, rușii erau campați la adăpost, în apropiere; ocrotiți de ger de blănurile lor grele, de cizmele călduroase și de corturile lor pentru expedițiile de iarnă. Când suedezii slăbiți i-au înfruntat în sfârșit pe ruși în luptă, rușii au fost biruitori. Zece mii de suedezi au fost uciși sau luați prizonieri. Rușii au dominat câmpul de luptă!

Carol al XII-lea a refuzat să capituleze. Războiul s-a derulat pe mai departe. Dar patru ani mai târziu, Carol a fost ucis de un glonț în timpul unei lupte lipsite de însemnătate. Fără Carol, suedezii au renunțat și i-au predat țărmul estic al Mării Baltice lui Petru. Acum, „Fereastra către Occident” a lui Petru era larg deschisă.

În următorii câțiva ani de domnie, Petru s-a străduit din răspuțeri să facă Rusia la fel de bogată ca oricare altă națiune din Vest. A construit canale, fabrici, saline, turnătorii de fontă și mine. A adus în Rusia meșteri europeni care să-i învețe pe ruși să facă stofe, vase lăcuite și alte

bunuri. A muncit din greu la Sankt-Petersburg, pe care l-a declarat noua lui capitală. În 1714, la doisprezece ani de la începerea construcțiilor, un diplomat occidental strâmba din nas că orașul nu era decât „o adunătură de cătune interconectate”. Dar, cu doar zece ani mai târziu, în 1724, același diplomat se minuna că Sankt-Petersburgul devenise o „minune a lumii”, cu nenumărate „palate grandioase”.

Însă Petru nu a avut mult timp la dispoziție să se bucure de orașul său. În același an, 1724, pe când naviga cu o corabie ca să viziteze o fabrică rusească, o ambarcațiune din apropiere a eșuat pe un banc de nisip și a început să se scufunde. Petru a sărit în apa rece ca gheața ca să-i salveze pe marinari. Apa înghețată i-a provocat febră și l-a îmbolnăvit. Petru nu și-a mai revenit. A murit în timp ce încerca să scrie numele succesorului său.

La moartea lui Petru, Imperiul Rus se întindea de la Arhanghelsk, în nord, peste munții Ural din est, până la Marea Caspică în sud și la granițele cu Polonia și Suedia în vest. Moscova și Sankt-Petersburg deveniseră două orașe vizitate de numeroși negustori și diplomați occidentali. Diplomații ruși vizitau toate curțile europene. Petru crease o Rusie mai mare. Dar, și mai important, făcuse din Rusia o parte a Europei. Nu e de mirare că a rămas cunoscut în istorie drept Petru cel Mare!